

Benkő Péter*

A VILÁGVÁLSÁG HATÁSA A HAZAI GAZDASÁG FEJLŐDÉSÉRE ÉS VERSENYKÉPESSÉGRE

Kerek egy évvel a válság kitörése után a kérdéskör hazai szakirodalmá már jelentősnek mondható, a magyar társadalomtudományok több kiváló képviselője megszólalt a téma kapcsán, cikkek, esszék, elemzések születtek szép számmal. Mit tehet még hozzá egy politikai régiókutató? Kiegészítheti több adalékot felvonultató nemzetközi összevetéssel, alaposabb versenyképességi vizsgálattal, politikai megoldási javaslattal és a hazai régiók helyzetértékelésével. Mindenekelőtt nézzük meg Magyarország komplex fejlődésének eddigi főbb eredményeit.

Nemzetközi reláció

Hazánk fajlagos GDP-je az 1991–2008-as időszakban Európában a 21.-ről a 25.-re, világviszonylatban 2006-ban a 39. helyre került (2008-ban vásárlóerő-paritáson 19 328 USD, ez az osztráknak jó fele, a világszerte luxemburgi közel negyede, a román több mint másfélszerese, s a kontinentális sereghajtónak, a koszovóinak kb. tízszerese). Kelet-Közép-Európában rendszerint csak Szlovénia és Csehország, újabban Észtország és Szlovákia előzött meg bennünket. (Észtország a miénknél több mint kétszer nagyobb 2009-es recessziója következtében valószínűleg ismét mögénk került.) Folyó árakon számolva azonban az egy főre jutó GDP terén a 45. helyre hátráltunk. 2000 és 2008 között ugyanakkor 20. századi történelmünkhöz képest példátlan növekedést produkáltunk: nyolc év alatt fajlagos GDP-nk az USA-énak 34,3%-áról 41,0%-ára emelkedett (1937-ben a reláció a nemzeti jövedelem terén 17,9% volt) – igaz, a környező rendszerváltó országok még gyorsabb fejlődést értek el. Magyarország gazdasági aktivitási rátája viszont a rendszerváltás óta (a 31 európai adatközlő ország között) lement a 15.-ről az utolsó előtti helyre (2008-ban 61,5%), csak Máltáé rosszabb. Hasonlóképpen kedvezőtlen az ország helyzete a fajlagos vásárlóerő terén, 44,4%-kal Európában a 28.-ak vagyunk, vagyis a középmezőny alján helyezkedünk el. A rendszerváltó országok közül látványosan elhúzott mellettünk Szlovénia, Csehország, de Észtország és Lettország, sőt Szlovákia is, az utóbbi vásárlóereje az európai átlag 48,8%-a. Nálunk valamivel gyengébbek a lengyelek, és jóval lemaradva következnek a horvátok. Az életminőség terén – egy ENSZ-index szerint, amely többek között a fajlagos GDP-t, az oktatás szintjét és a várható élettartamot vizsgálja – Európában szintén a középmezőnyben mozgunk, világviszonylatban 2007-ben a 36., 2008-ban a 38. helyen álltunk, a régióban e téren csak Szlovénia és Csehország előz meg bennünket. (GfK Hun-

* *főiskolai tanár, Általános Vállalkozási Főiskola*

gária, Budaörs..., 2008: 20; Pócs, 2007: 8; Vida, 2009: 83.) *Országunk tehát az általános fejlettség terén félúton helyezkedik el Nyugat és Kelet között.*

Ha megvizsgáljuk az Európai Unió országainak a világválság előtti utolsó negyedéve, a 2008-as második, és az egy évvel későbbi azonos időszak közötti GDP volumenindex-csökkenését és munkanélküliségi rátanövekedését, illetve a kettő összevonásából kialakított kumulált adatokat, az integráció államait három csoportra bonthatjuk:

1. sz. táblázat

Az európai uniós országok GDP-volumenindexének és munkanélküliségi rátájának változása sorrendje 2008 és 2009 második negyedéveinek viszonylatában* (százalékpontban kifejezve)

O r s z á g	GDP	munkanélküliségi ráta változása	Összesen
1. Litvánia	-20,2	9,2	29,4
2. Lettország	-18,7	10,6	29,3
3. Észtország	-16,1	9,5	25,6
4. Írország	-7,4	6,8	14,2
5. Spanyolország	-4,5	7,5	12,0
6. Finnország	-9,5	2,3	11,8
7. Szlovénia	-9,3	1,5	10,8
8. Dánia	-7,2	3,0	10,2
9. Románia	-8,7	0,7	9,4
10. Magyarország	-7,5	1,9	9,4
11. Svédország	-7,0	2,3	9,3
12. Nagy-Britannia	-6,0	2,4	8,4
13. Csehország	-5,8	2,1	7,9
14. Németország	-7,1	0,0	7,1
15. Olaszország	-6,2	0,7	6,9
16. Szlovákia	-5,3	1,2	6,5
17. Portugália	-4,1	1,9	6,0
18. Hollandia	-5,4	0,5	5,9
19. Ausztria	-4,6	1,2	5,8
20. Luxemburg	-5,3	0,1	5,4
21. Franciaország	-3,3	1,8	5,1
22. Belgium	-3,9	1,1	5,0
23. Bulgária	-3,9	0,5	4,4
24. Málta	-3,3	1,0	4,3
25. Ciprus	-1,1	2,1	3,2
26. Görögország	-0,4	1,7	2,1
27. Lengyelország	+1,1	0,8	+0,3
EU 27	-5,6	2,0	7,6
USA	-3,8		
Japán	-7,2		

* Forrás: KSH

1. az átlagosnál jelentősen súlyosabb veszteségeket szenvedő országok, amelyek az EU peremén helyezkednek el,
2. az átlagos mérték körül károsodottak, ezek túlnyomórészt centrális helyzetű államok, és
3. az átlagosnál kisebb recessziót elkönyvelő, kisebb méretű centrum-, illetve dél-európai országok (1. sz. táblázat).

A legsúlyosabban érintettek a balti államok, aztán Írország, Szlovénia és Spanyolország, valamennyi periférikus földrajzi helyzetű, – az utóbbi kivételével – hazánknál kisebb méretű területtel és/vagy gazdasággal rendelkező, az ezredforduló óta dinamikusabban növekvő, nemegyszer 10% körüli éves GDP-bővülést produkáló, ezért meglehetősen labilis gazdasággal bíró országok. Különösen nehéz a balti köztársaságok helyzete, amelyek Írországgal együtt már 2008-ban egész évre vetítve is recessziót éltek meg.

A derékhatat a centrális helyzetű, hazánknál többségükben lényegesen nagyobb volumenű, mindenesetre erősebb gazdasággal rendelkező országok teszik ki. Náluk a GDP-mérséklődés és a munkanélküliek arányának növekedése átlag körüli (hiszen ők adják az EU népességének és produktumának nagy részét), csak Németország esetében beszélhetünk a redundáns ráta stagnálásáról. Átmeneti helyzetet produkál Románia és Magyarország is, mindkettőnél a GDP-csökkenés haladja meg valamelyest az átlagot, keleti szomszédunk azonban inkább a súlyosabb recessziót szenvedők közé tartozik, főként mert gazdasága az előző években igen jelentős mértékben gyarapodott.

A hét viszonylag kevésbé érintett ország közül kettő erős gazdasággal rendelkező nyugat-európai, négy pedig dél-európai állam, az utóbbiak közül Málta, Ciprus és Görögország alig szenvedtek veszteséget – úgy látszik, az idegenforgalomra még válságban is lehet építeni. Legkisebb érvágással Lengyelország úszta meg, melynek gazdasága – páratlan eset – 1,1%-kal még növekedett is. Ennek oka, hogy világviszonylatban is a legnagyobb mértékben javult a versenyképessége. További recesszió csak Romániában várható, melynek versenyképességét a svájci IMD üzleti iskola 2009 tavaszán kilenc hellyel sorolta hátrább az előző évi jelentéshez képest (bár szeptemberben a *World Economic Forum* hazánkhoz hasonlóan négy helyértékű javulást jelzett). A WEF szerinti relatív versenyelőny-változás világviszonylatban Lengyelország esetében a legkedvezőbb (+7), Lettországnál a legrosszabb (–14). (The world..., 2009; Bartha, 2009: 69.)

A hazai recesszió

Az EU országai közül Magyarország a válság által erősebben sújtott térfélen található. A régióban csak a fajlagos GDP-jét tekintve másfélszer fejlettebb Szlovénia és az előző években lényegesen dinamikusabban gyarapodott Románia produkált nagyobb recessziót, viszont valamivel kisebb munkanélküliség-növekedést. Hazánkban az egy év alatt lezajlott 7,5%-os zuhanás – amellyel tizedikek voltunk az EU-ban – erőteljesebb volt, mint az 1929–1933-as nagy gazdasági világválság négy éve alatt összesen bekövetkezett kevesebb, mint hét százalékos nemzeti jövedelem mérséklődés (ekkor a szomszédos országok 11-15%-ot vesztek), béke-éveket tekintve a 20. században csak az 1991-es –11,9% múlta felül. (Romsics, 2002: 168.) Hogyan kerülhetett a rendszerváltás évtizedének „éltanulója” a kedvezőtlenebb helyzetűek mellé, anélkül, hogy korábban hozta volna a hozzájuk hasonlóan magas növekedési ütemet, vagy fejlettségi szintet, aminek következtében nekik viszont volt is honnan visszaesni?

Országunk a rendszerváltást követő recesszió után – amelyen a többi poszt-szocialista ország is túlesett – 1997 és 2006 között minden évben 3,5–5,2%-os dinamikát produkált. A ciklus

második felében azonban a növekedés már nem a gazdaságnak a – Bokros-program által megteremtett – önfinanszírozó képességéből fakadt, hanem a kormányok durván túlköltekező, mesterséges élénkítésre alapozott, a belső fogyasztás növelését célzó, külső és belső hitelfelvétellel finanszírozott, jövőfeléző gazdaságpolitikájából. Amikor már a gazdasági növekedés a finanszírozhatóság korlátjába ütközött, és ezt orvosolandó 2006-ban elindult az államháztartási stabilizáció, megszűnt az a mesterséges élénkítő tényező, amely eltakarta, hogy a magyar gazdaság növekedési motorjai egyre kevésbé működőképeseek. 2007-ben az Európában legkisebb 1%-os, 2008-ban pedig már csak 0,6%-os dinamikát mérhettünk. A várható eredményeket előre jelezte az ezredforduló óta folyamatosan romló versenyképességünk. A WEF jelentései szerint a világranglistán a 2001-es 28. (!) helyről 2004-re lementünk a 39., 2007-re a 47., majd egy év múlva a 62. helyre, az IMD szerint pedig utóbb a 31.-ről a 38.-ra. (Bokros, 2009: I; Csillag, 2009: 648; Benkő, 2008: 10; Bartha, 2009: 69; Török, 2008: 16.)

Az ország versenyképessége a 2009 tavaszi IMD-jelentés szerint a 38.-ról a 45. helyre hátrált tovább a világranglistán, a szeptemberi WEF-adatközlés azonban a 62.-ről az 58.-ra hozott fel bennünket. Az utóbbi a válságkezelő kormány erőfeszítéseit respektálta. Mégis kevés a remény arra, hogy a jól bevált recept: az egyensúly helyreállítását célzó fékezés után újra indul a megszokott ütemű növekedés. A hanyatlást ugyanis nemcsak az egyensúly helyreállítása miatti lassulás és nemcsak a világgazdaság recessziója és a pénzügyi válság idézte elő. Az okok mélyebbek és sokkal régebben hatnak. A magyar gazdaságpolitika fél évszázada olyan erőteremben működik, amely rombolja a gazdasági növekedés fő tényezőit: a rendelkezésre álló és jó minőségű munkaerő kínálatát, valamint a termelékenység emelkedését segítő beruházásokat tápláló megtakarításokat. A *stop-go*-gazdaságpolitika mindaddig képes a gazdasági növekedés harmonikusabb, fenntartható pályáját helyreállítani, amíg a mélyben is ható változások nem kezdik ki a gazdasági növekedés alapfeltételeit. (Csillag, 2009: 648–649.)

Magyarországon a gazdasági és politikai-ideológiai folyamatoknak ez a lüktetése egyáltalán nem valami új dolog, de – Csillag István vélekedésével ellentétben – nem 1948 óta, hanem csaknem egy évszázada tart. (Csillag, 2009: 649.) Ciklikus válságok ugyan az Osztrák–Magyar Monarchiában is előfordultak, de a „nekilendülés-fékezés”, vagyis a *go-stop*-gazdaságpolitikai pulzálás az első világháború óta észlelhető. A hadigazdálkodás nyomán az utolsó háborús év nemzeti jövedelme mintegy felét tette ki az utolsó békeév produktumának – ami évente átlagosan 10%-ot meghaladó csökkenést jelent – majd az 1920-as évek első felében beinduló növekedés a mesterségesen felpörgetett inflációra, az évtized második felében pedig külföldi kölcsönökre, tőkeimportra épült. A fajlagos nemzeti jövedelem 1928–1929-ben 13%-kal haladta meg az 1911–1913-as szintet. A nagy gazdasági válság – mint már jeleztem – közel 7%-kal csökkentette az egy főre jutó nemzeti jövedelmet, bár a kormányintézkedések ennél nagyobb recesszió előidézésére törekedtek (pl. a gabonatúltermelést úgy szerették volna mérsékelni, hogy a gazdákat a vetésterületek korlátozására igyekeztek – hasztalanul – rávenni). A '30-as években különböző gazdaságpolitikai eszközzel, pl. a *győri programmal* élénkítették a növekedést. A második világháború alatt a kormányzat hadigazdálkodása és a részben általa előidézett háborús kártömeg ismét felére csökkentette a fajlagos nemzeti jövedelem volumenét. A szocializmus közel fél évszázada alatt persze élesebbé váltak a *go-stop*-ciklusok, a korabeli vezetésnek volt kitől tanulnia az újkori magyar történelemben. (Romsics, 2002: 166, 168.)

De térjünk vissza 2006-hoz! Az országgyűlési választásokat követően az újrázó Gyurcsány-kormánynak haladéktalanul hozzá kellett fognia az ún. ikerdeficit mérséklését eredményező intézkedések megvalósításához. De már az indulás is kudarcos volt. Az államháztartási hiány csökkentését jóval magasabb szintről kellett indítani, mint amilyen a piacok számoltak, és a bemutatott stabilizációs eszköztár sem volt – a reformok hiánya miatt – meggyőző. A csomag jobb előkészítésével meg lehetett volna úszni az S&P leminősítéséből és a jegybank kamateme-

léséből következő tehernövekedést – ez már egyértelműen a második Gyurcsány-kormány felelőssége. Az államháztartás hiányának durva lefaragása olyan belpolitikai körülmények között zajlott, ami önmagában is megkérdőjelezte a pénzügyi konszolidáció fenntarthatóságát. Ezért nem tudott meggyőző erővel hatni a befektetőkre még az sem, hogy a deficitcsökkentés a programozottnál jóval erőteljesebbre sikerült. Az államháztartási hiány faragása tovább rongálta a növekedés alapjait. Így a magyar gazdaság akkor sem tudott volna megmaradni a 3-4%-os növekedési sávban, ha nem jött volna a világválság. (Petschnig, 2008: 3.)

A gazdasági fejlődést negatívan ösztönző, az érdekmotivációt kedvezőtlenül befolyásoló szociális nivellálódást előidéző kormánypolitika is felelős a tartósan ígérkező stagnációért. A korábbi időszakokkal ellentétben az utóbbi fél évtizedben a Társi Rt. elemzése szerint folyamatosan csökkentek a jövedelmkülönbségek a magyar társadalomban: míg 2003-ban több mint nyolcszoros differencia mutatkozott a legszegényebb és a leggazdagabb egymillió állampolgár egy főre jutó jövedelme között, addig 2007-ben ez a mutató nem érte el a hétszeres értéket (a pontos adat: 8,1 és 6,8). (Egyébként a legalsó és legfelső decilisek nyolcas szorzója felel meg nagyjából a kontinentális nyugat-európai államok hasonló mutatóinak.) A jövedelmi olló szűkülésének csukódása mögött nem annyira a társadalmi piramis alján élők helyzetének javulása, mint inkább a felső rétegekbe tartozók pozíciójának relatív romlása áll – ez volt a következménye a baloldali kormányzat nivellációs törekvéseinek. Az egyenlőtlenség itthoni csökkenését a Társi szociológusai sem tartják pozitív fejleménynek, mert ez egyrészt a járadékból élők helyzetének az aktív keresőkénél erőteljesebb javulását jelezte, másrészt pedig azt, hogy a gazdasági konszolidáció terheit folyamatosan a középrétegekre hárították át. (Jövedelmi különbségek..., 2009: 21.)

Az imént jelzett folyamatot és problémát láthatjuk visszaköszönni a vásárlóerő regionális megoszlásában (2. sz. táblázat). Amíg a 2000-es évek első felében a legtöbb fajlagos GDP-t előállító mezei régió, Budapest lakosságának vásárlóereje növekedett, 2006 és 2009 között az országos átlag 135,4%-áról 119,8%-ra mérséklődött, holott fajlagos GDP-je az országos átlag 200-220%-át produkálja. Nem véletlen, hogy a főváros termék-előállítására – az előző évtized folyamatos relatív erősödésével ellentétben – az utóbbi években hullámvázst mutat. S miközben a GDP-termelésben sereghajtó megyék fajlagos produktuma az országos átlaghoz képest csupán 50% körül mozog, és tendenciaszerűen relatíve csökken, a vásárlóerőből való részesedésük az átlag több mint 80%-a, és még növekedik is. Települési szinten a különbség erőteljesebb, és ugyancsak lefelé tendáló nivellálódást mutat. Vagyis minél kevesebbet termel egy térség, annál többet fogyaszthat. Talán mondani sem kell, hogy ez a jelenség sok mindent szolgálhat, csak az érdekeltséget nem.

2. sz. táblázat

A vásárlóerő (VE) és a fajlagos GDP települési és területi egyenlőtlenségének alakulása Magyarországon 2002 és 2009 között* (az országos átlag százalékában)

	2002	2004	2006	2008	2009
Maximum					
Település-VE	155,2	kb.150	146,9	137,0	135,7
Mezoregión-VE	kb.125**	n.a.	135,4	135,0	119,8
Mezoregión-GDP	211,5	206,1	220,7	217,4***	n.a.
Minimum					
Település-VE	n.a.	n.a.	kb. 30	37,0	42,6
Mezoregión-VE	n.a.	n.a.	80,3	n.a.	85,0
Mezoregión-GDP	55,0	53,8	49,6	46,1***	n.a.

* Minden évben a leggazdagabb mezoregión Budapest, a legszegényebb a VE vonatkozásában Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, GDP vonatkozásában Nógrád megye. A legmódosabb települések időrendben: Telki, Telki, Hévíz, Budaörs, Budaörs. A legszegényebbek: 2006-ban Kiscséc, majd Csenyete, illetve Tiszabő.

** 2000-ben.

*** 2007-es adat.

Forrás: GfK Hungária Piackutató Intézet és KSH.

Az eddigi okfejtésekből nyilvánvaló, hogy a hazai gazdaság – valamelyest javuló versenyképessége ellenére – belátható időn belül nem lesz képes tartós, finanszírozható növekedésre. A problémakör természetesen a gazdaságpolitikánál szélesebb körű, generális okokkal magyarázható. A rendszerkritikai baloldalon közmegegyezés van abban a tekintetben, hogy a magyarországi újkapitalizmus súlyos válságát éli. A rendszer általános válsága abban rejlik, hogy működési zavarainak orvoslására bevetett gyógyszerek (Gyurcsány-csomag) már inkább rontják, mintsem javítják a „beteg” állapotát. Igazat kell adnunk Tamás Gáspár Miklósnak, aki már több éve kimondta, hogy a magyarországi kapitalizmus és az azt létrehozó rendszerváltás lényegében véve megbukott. (Szalai, 2009: 2.) Akkor hát mi a teendő? A politológus csak azt mondhatja, hogy meg kell reformálni a politikai rendszert! A magyar történelemben például sohasem találkoztunk a maihoz hasonló miniszterelnöki túlhatalommal, mindig is erős – legitim, vagy virtuális – államfővel (király, kormányzó, pártfőtitkár) rendelkezünk, akit nem a választási, gazdaságpolitikai ciklusok motiváltak, s aki számottevően korlátozta a kormányfő esetleges populizmusát, kalandorhajlamát (az utóbbi Gyurcsánynál már katasztrofális méreteket öltött). Tehát: alkotmánymódosítással, a sikerebb szomszéd államokéhoz hasonló „félerős” elnöki rendszert kellene létrehozni. Más szóval: csökkenteni a miniszterelnök „kancellári” jogköreit és növelni az államfő hatáskörét, és egyben közvetlenül kellene köztársasági elnököt választani. (Nevetséges, hogy a protokolláris államfőt csak legfeljebb egyszer lehet újjáválasztani, a főhatalom letéteményesét, a kormányfőt pedig bármennyiszor.)

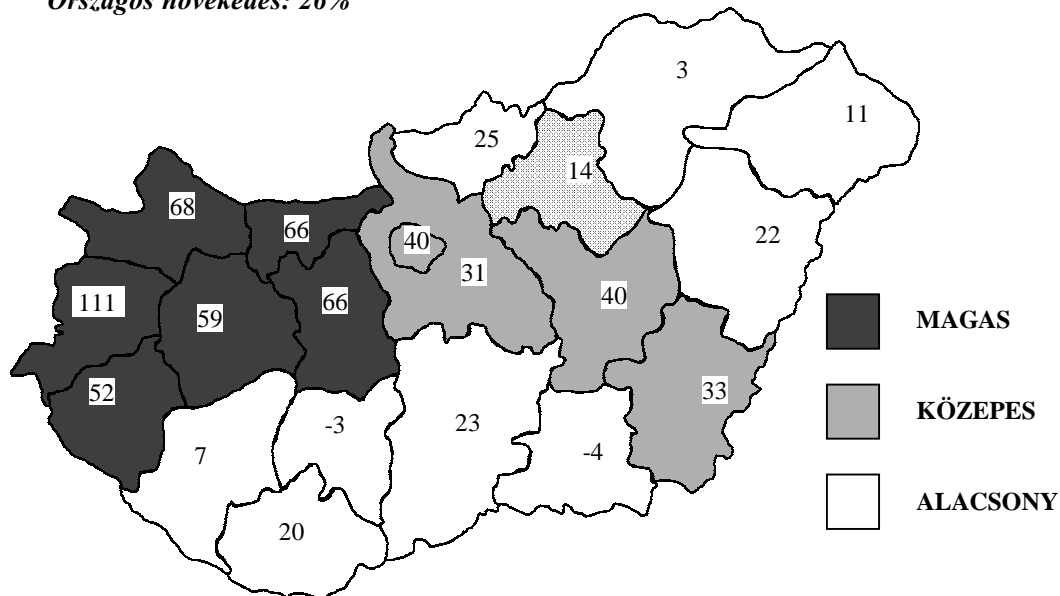
A mezei régiók helyzete

A világválság – akárcsak Európa országait – hazánk régióit is különböző mértékben érintette. A tervezési-statisztikai (NUTS 2) régiókon belül egy-egy megye között azonban nagyságrendi eltérések is mutatkozhatnak, így érdekesebb a mezei régiók (NUTS 3) szintjén vizsgálni, annál is inkább, mert kistérségi (NUTS 4=LOK 1) és települési adatokkal még nem rendelkezünk. A régiós és megyei vizsgálatokhoz is csupán munkanélküliségi és beruházási (meg vállalkozásmennyiségi) mutatókat közöl a KSH időszakos – féléves, negyedéves, vagy havi – bontásban. A vállalkozások száma még érzékelhetően nem változott a válság hatására, de a másik két mutatóból is elég pontos kép nyerhető a recesszió területi egyenlőtlenségének mértékéről.

1. sz. ábrapár

A középmező területi egységek munkanélküliségi rátájának növekedése 2008 és 2009 második negyedévei között*

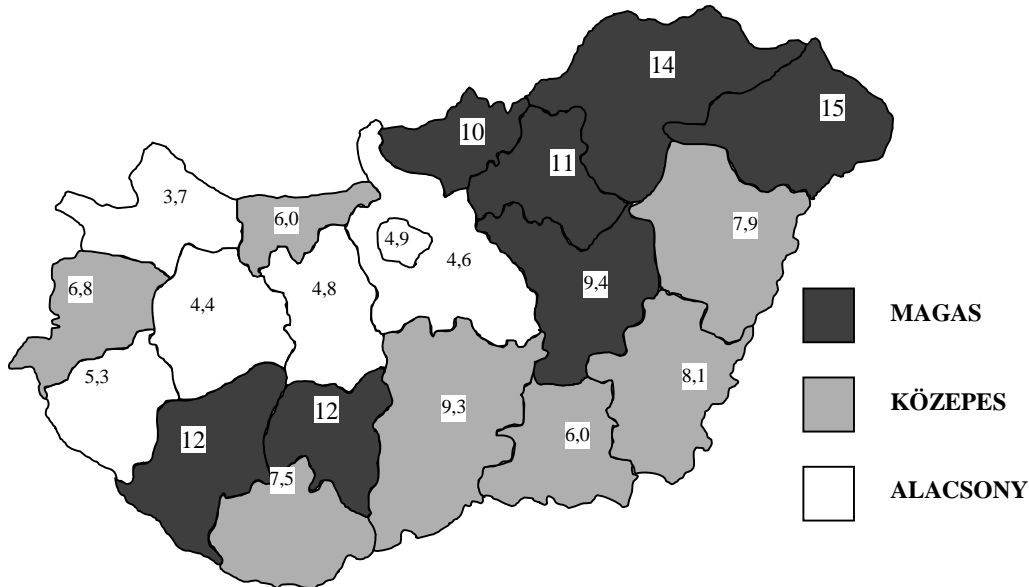
Országos növekedés: 26%

* százalékban, kerekítve.

A középszintű területi egységek munkanélküliségi rátája 2007-ben

Országos: 7,4%

A válság mezorégiókra gyakorolt hatásának talán leglátványosabb jele a termelés csökkenésével együtt járó létszámleépítés, amely a munkanélküliségi ráta növekedését eredményezi. Ha pillantást vetünk az állást keresők arányának emelkedését ábrázoló kartogramra (1. sz. ábrapár), megállapíthatjuk, hogy a hazai megyék (akárcsak a kontinens országai) közül főként azokban nagyfokú a ráta növekedése, amelyek a legfejlettebbek, illetve legnagyobb mértékű gazdasági fejlődést produkáltak, következésképpen eddig meglehetősen alacsony volt a munkanélküliségi arányuk. Közülük is kiemelkedik Vas megye, amely az ország egyik legfejlettebb, ugyanakkor az ezredforduló óta meglehetősen alacsony fokú dinamikát produkált térsége. Legnyugatibb mezorégióink álláskeresőinek száma egy év alatt több mint kétszeresére emelkedett, ezzel jelentősen meghaladta az országos arányt, bár korábban sem tartozott e téren a legkedvezőbb helyzetű megyékhez. Kismértékben a munkanélküliség ott nőtt meg, ahol viszonylagos fejletlenséget, és/vagy alacsony fokú dinamikát tapasztalhattunk. Közülük is kiemelkedik Csongrád megye, ahol – páratlanul – még csökkent is az állást keresők száma, bár korábban sem volt magas, ugyanis ez a térség (akárcsak Borsod-Abaúj-Zemplén) erős versenyképességre tett szert.

A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményérték-mérséklődése már valamivel differenciáltabb képet mutat (3. sz. táblázat). Persze a recesszió e területen is részben azokban a megyékben mutatkozott erőteljesnek, ahol a korábbi években legmagasabb volt az egy lakosra eső beruházások összege (Észak-Dunántúl), de néhány olyan térségben is az átlagnál jobban éreztette hatását, melyeket előzőleg alacsony szintű investálás jellemzett, úgymint Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben. Valamennyi, a beruházások terén 2007-ben élvonalbeli megyénél nagyfokú teljesítményérték-csökkenés mutatható ki. Legkisebb volumenű visszaesés a Közép-Magyarországi régióban, valamint – hasonlóan a munkanélküliségi ráta emelkedéséhez – Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyében tapasztalható.

3. sz. táblázat

A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményérték-változása 2008 és 2009 első féléveinek viszonylatában, megyei bontásban

(százalékban kifejezve)

Területi egység	Invesztálás (%)	2007-es sorrend*
Somogy megye	-35,9	10.
Vas megye	-32,1	5.
Nógrád megye	-29,3	20.
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	-23,3	19.
Fejér megye	-20,7	2.
Győr-Moson-Sopron megye	-20,7	4.
Heves megye	-20,0	8.
Jász-Nagykun-Szolnok megye	-19,0	17.
Tolna megye	-18,4	16.
Komárom-Esztergom megye	-17,8	3.
Veszprém megye	-11,8	9.
Bács-Kiskun megye	-11,7	14.
Békés megye	-10,7	18.
Baranya megye	-9,9	11.
Zala megye	-9,8	15.
Pest megye	-8,1	6.
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	-7,9	13.
Budapest főváros	-4,6	1.
Hajdú-Bihar megye	-3,8	7.
Csongrád megye	+3,3	12.
Magyarország	-10,9	

* A mezei régiók egy lakosra eső beruházási összegének rangsora 2007-ben.

Miután a válság a fejlettebb régiókat általában erősebben sújtotta, mint a kevésbé fejletteket, bizonyos fokú – sajnálatos módon lefelé irányuló – nivellálódást eredményezett a megyék között. Amíg 2008 második negyedévében a legkedvezőbb munkanélküliségi rátával rendelkező megye, Győr-Moson-Sopron (3,5%) és a legsúlyosabb foglalkoztatási gondokkal küzdő mezei régió, Szabolcs-Szatmár-Bereg (16,9%) korrelációja 0,2, addig 2009 azonos időszakában (5,8–18,4) 0,3. Nem szólva arról, hogy amíg a fejlett nyugati megyéknél ez nagyságrendi változást hozott, északkeleten – az amúgy súlyos – helyzet alig romlott. Győr-Moson-Sopron megyének egyébként meg kellett osztania „aranyérmét” Budapesttel, amely tizedszázalékra azonos (5,8) munkanélküliségi rátát mondhat magáénak. A beruházások terén azonban nőttek a területi különbségek, viszont kedvező, hogy az e téren egyik legnagyobb recessziót elszenvedő megye, Nógrád munkanélkülisége csak kisebb mértékben emelkedett (3. sz. táblázat).

Felhasznált irodalom

- Bartha Attila (2009): *Lassan javuló magyar versenyképesség. Pontról pontra.* Heti Világgazdaság, szeptember 12.
- Benkő Péter (2008): *Magyarország regionális politikai földrajza.* Budapest, Deák.
- Bokros Lajos (2009): *A reformok kritikus tömege.* Élet és Irodalom, január 23.
- Csillag István (2009): *Van-e visszaút?* Közgazdasági Szemle, július-augusztus.
- „GfK Hungária Piackutató Intézet. *Budaörs a leggazdagabb.*” (2008) Népszabadság, szeptember 18.
- Heim Péter (2008a): *Hitelválság, gazdasági válság Kelet-Közép-Európában.* Elemző, 3-4. sz.
- Heim Péter (2008b): *Devizaválság után nincs újjáépítés, nincs felállás.* Élet és Irodalom, november 18.
- „*Jövedelmi különbségek: felemás nivellálódás.*” (2009) Heti Világgazdaság, február 7.
- KSH kiadványok.
- Palócz Éva (2008a): *A magyar valutapiaci krízis eredete.* Elemző, 3-4. sz.
- Palócz Éva (2008b): *Valóban csapdában vagyunk?* Élet és Irodalom, október 10.
- Pető Iván – Szakács Sándor (1985): *A hazai gazdaság négy évtizedének története 1945-1985. I. kötet.* Budapest, Közgazdasági és Jogi.
- Petschnig Mária Zita (2008): *A felélt jövő.* Élet és Irodalom, november 21.
- Pócs Balázs (2007): *Negyvenöttször jobb Izlandon?* Népszabadság, november 30.
- Romsics Ignác (2002): *Magyarország története a XX. században.* Budapest, Osiris.
- Szalai Erzsébet (2009): *A válság mélysége.* Népszabadság, október 3., Hétféve.
- „The world competitiveness yearbook 2009.” www.imd.ch/wcy09
- Török Ádám (2008): *Versenyképességi lista: lecsúszás, vagy helyben járás.* Világgazdaság, május 22.
- Vida László (2009): *Vita a GDP szerepéről. Mutatványosok.* Heti Világgazdaság, szeptember 26.